

**FELSEFE
DERSİ PROGRAMI
(11. SINIF)**

AÇIKLAMA:

Ders Geçme ve Kredi Sistemine göre dönemler esas alınarak hazırlanan ve halen Sınıf Geçme Sisteminde uygulanmakta olan bu program, 2455 ve 2470 sayılı Tebliğler Dergisindeki açıklamalar doğrultusunda sınıflar esas alınarak düzenlenmiş olup, uygulama bu doğrultuda yapılmaktadır.

Lise, Anadolu, Yab.Dil Ağır.Liselerinin tüm alanları ile Fen ve Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin 11. Sınıflarında: Ortak Genel Kültür Dersi

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
TALİM VE TERBİYE KURULU BAŞKANLIĞI

Karar Sayısı : 184

Karar Tarihi: 26/06/1992

KONU: Ortaöğretim Kurumları Felsefe dersi programı

Kurulumuzda görüşülerek uygun bulunan Ortaöğretim Kurumları Felsefe dersi programının 1993-1994 öğretim yılından itibaren denenip geliştirilmek üzere bağlı örneğine göre kabulü; Kurulumuzun 1.7.1985 tarih ve 101 sayılı kararı ile kabul edilerek uygulamaya konulan Felsefe dersi programının ise yürürlükten kaldırılması hususlarının Bakan'a arzı kararlaştırıldı.

GENEL AÇIKLAMALAR

Bu programda;

1. Belli bir problemin değişik felsefe alanları (bilgi, bilim, varlık, etik, estetik, siyaset ve din gibi)'nda ele alınış biçimleri gözönünde bulundurulmuştur. Böylece, öğrenciye felsefi düşünme tarzının kazandırılması amaçlanmıştır.

2. Felsefenin yeri ve öneminin yanısıra felsefenin; din, sanat ve kültür gibi diğer etkinlik alanlarıyla benzeyen veya ayrılan özelliklerinin verilmesi sağlanmıştır.

3. Bir yandan bilgi, bilim, bilimsel bilgi, bilimsel yöntem, bilimsel araştırma, çeşitli bilimler hakkında genel ve sistemli bilgiler verirken, öte yandan insanın varlığının ve onun ifadesi olan kültürün yalnızca bilim ve bilimsel bilgi üzerinde oluşmadığı, insanın aynı zamanda pratik, ahlaki, politik, estetik ve dinsel bir varlık olduğunu belirtmek, bu alanlara ilişkin felsefi tutum ve yaklaşımları tanıtmak, böylece, gerek insan, gerekse kültür hakkında daha geniş, daha zengin bir anlayışın oluşturulmasına çalışılmıştır.

4. "Siyaset Felsefesi" ve "Din Felsefesi" ünitelerinde geçen "Milli Egemenlik", "Laiklik" kavramlarının, Atatürk'ün görüşleri ve uygulamaları doğrultusunda öğrenciye kazandırılması öngörülmüştür.

5. Felsefenin kendisinden, tarihinden, filozoflarından söz ederken Farabi, Gazali gibi Türk-İslam düşünürlerini ve bunların konuya ilişkin görüşlerini uygun yerlerde, uygun ölçülerde dile getirme, böylece Türk insanının ait olduğu kültür dünyasının felsefi başarılarının evrensel felsefe hareketi içindeki yerini ve değerini belirtme imkanı getirilmiştir.

UYGULAMAYA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

Bu program, sınıf sisteminin uygulandığı ortaöğretim kurumları ile Ders Geçme ve Kredi Sistemi'nin uygulandığı Ortaöğretim kurumlarında aşağıdaki şekilde uygulanacaktır.

1- Sınıf sisteminin uygulandığı Ortaöğretim kurumlarında, Lise III. sınıflarda okutulan Felsefe Grubu dersleri;

a. Sosyal Bilimler ve Edebiyat kollarında

2 saat Felsefe

2 saat Sosyoloji

2 saat Mantık olmak üzere ayrı dersler olarak okutulur.

b. Fen ve Matematik kollarında Felsefe, Sosyoloji, Mantık derslerinden biri zorunlu olarak seçilir.

2- Ders Geçme ve Kredi sisteminin uygulandığı Ortaöğretim Kurumlarında Okutulan ortak derslerden toplam 4 kredi saatlik Felsefe (1,2) dersi 4 dönemden itibaren 2 ayrı dönemde okunabilir.

Öğrenciler,

Felsefe (1) derslerinde I., II., III., IV., ünitelerden,

Felsefe (2) derslerinde V., VI., VII., VIII., ünitelerden sorumludur.

FELSEFE DERSİNİN AMAÇLARI

1. Felsefenin konusunu kavrayabilme.
2. Felsefenin diğer alanlarla ilişkisini kavrayabilme.
3. Felsefenin gereğini kavrayabilme.

4. Bilgi felsefesinin konusunu kavrayabilme.
5. Bilgi kuramının temel problemini kavrayabilme.
6. Doğru-evrensel-zorunlu bilginin imkanını kabul eden görüşleri kavrayabilme.
7. Bilim ve felsefe arasındaki ilişkiyi kavrayabilme.
8. Farklı bilim yaklaşımlarını kavrayabilme.
9. Bilim felsefesinde klasik görüş ve eleştirisini kavrayabilme.
10. Bilimin değerini kavrayabilme.
11. Varlık felsefesinin konusunu kavrayabilme.
12. Varlık problemleri ile ilgili temel yaklaşımları kavrayabilme.
13. Ahlak felsefesinin konusunu kavrayabilme.
14. Evrensel bir ahlak yasasının olup olmadığını kavrayabilme.
15. Siyaset felsefesinin konusunu ve temel kavramlarını kavrayabilme.
16. Siyaset felsefesinin iki ana proleminden birisi olan kamaşa-düzen-ütopya probleminin özelliklerini kavrayabilme.
17. Siyaset felsefesinin ikinci ana problemi olan birey ve devlet ilişkisini kavrayabilme.
18. Estetik'in konusu bilgisi.
19. Estetik'in temel kavramlarını kavrayabilme.
20. Estetik'in temel sorunlarına ilişkin yaklaşımları kavrayabilme.
21. Din felsefesinin konusunu kavrayabilme.
22. Tarnı'nın varlığına ilişkin farklı yaklaşımları kavrayabilme.

ÜNİTE I. FELSEFEYE GİRİŞ

KONULAR :

A. FELSEFENİN ANLAMI

1. Bilginin Tanımı
2. Bilgi Türleri
 - a. Gündelik Bilgi
 - b. Dinsel Bilgi
 - c. Teknik Bilgi
 - d. Sanat Bilgisi
 - e. Bilimsel Bilgi
 - (1) Formel Bilimler
 - (2) Doğa Bilimleri
 - (3) İnsan Bilimleri
 - f. Felsefe Bilgisi
3. Felsefe Bilgisinin Özellikleri
4. Felsefenin Konuları

B. FELSEFENİN ÇEŞİTLİ ALANLARLA İLİŞKİSİ

1. Felsefenin, Bilimle, dinle ve Sanatla İlişkisi
 - a. Felsefe-Bilim
 - b. Felsefe-Din
 - c. Felsefe-Sanat
2. Felsefenin Gereği
 - a. Geçmişten Geleceğe Felsefenin Fonksiyonu
 - b. Felsefe ve Metafizik

AMAÇLAR-DAVRANIŞLAR

AMAÇ 1: Felsefenin konusunu kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Süje-obje ilişkisinden hareketle bilgiyi tanımlama.
2. Bilginin elemanlarını sıralama.
3. Bilgi türlerini sınıflama.
4. Gündelik yaşam bilgisi (Bir anlamda empirik bilgi)'nin özelliklerini açıklama.
5. Dinsel bilgi, sanat bilgisi ve teknik bilginin özelliklerini ve farklı yönlerini karşılaştırmalı olarak özetleme.
6. Bilimsel bilgiyi açıklama.
7. Bilimsel bilginin türlerini sıralama.
8. Formel bilimlerin özelliklerini açıklama.
9. Doğa bilimlerinin özelliklerini ve yöntemini açıklama.
10. İnsan bilimlerinin özelliklerini ve yöntemini açıklama.
11. Felsefe bilgisinin özelliklerini açıklama.
12. Felsefenin konularını sıralama.

AMAÇ 2: Felsefenin diğer alanlarla ilişkisini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Felsefenin bilimle ilişkisini açıklama.
2. Felsefenin dinle ilişkisini açıklama.
3. Felsefenin sanatla ilişkisini açıklama.

AMAÇ 3: Felsefenin gereğini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Geçmişte, günümüzde ve gelecekte felsefenin fonksiyonunu açıklama.
2. Felsefenin bilim, sanat ve etik alanlarında yüklendiği yeni görevlerini belirtme.
3. Metafiziğin değişik anlamlarını ve tanımlarını vererek, bunun felsefenin içinde yer alıp almayacağını yorumlayarak açıklama.

İŞLENİŞ:

Bu ünite;

- Felsefede cevaplardan çok soruların önem taşıdığı ve temellendirmenin esas olduğu,
 - Felsefe bilgisinin yöntemli, sistemli ve tutarlı bir bilgi olduğu, akla, mantığa uygunluğu açısından bilimsel bilgiye benzediği, ama felsefenin bilimi aşan bir bilgi özelliği taşıdığı,
 - Filozof (olabilmek) için bilimlerin sonuçlarından haberdan olmanın yeterli olmadığı, "yaratıcı zeka"nın gerekli olduğu,
 - Bilimlerin gelişimine sınır konulamayacağı ve felsefenin bu gelişmeye ışık tuttuğu,
 - Felsefenin, bilimlerin ulaştığı sonuçları sorgulayarak yeni bilim alanlarının doğmasına yardımcı olduğu,
 - Felsefenin dün olduğu gibi bugün de bilimlerin konusu olan varlık alanlarını bir bütün olarak kuşatıp sistemli bir açıklamaya yöneldiği,
 - Felsefe ve bilim arasındaki ilişkilerin her iki alanda yeni değişmelere ve gelişmelere kaynaklık ettiği,
- vurgulanmalıdır.

TERİMLER

Süje	Felsefe	Tutarlı düşünme	Bilim
Objektif	Filozof	Eleştiri	Kuram (Teori)
Bilgi	Akılcı düşünce	Bütüncü yaklaşım	Analiz
Kültür	Refleksif düşünce	Felsefi sistem	Sentez
	Metafizik düşünce		Yorumlama

DEĞERLENDİRME:

1. Kant'ın "Felsefe değil, inisefe yapmak öğrenilir" sözünü açıklayınız.
2. Bilge ile filozof kavramlarını karşılaştırınız.
3. Felsefede soru sormanın niçin cevap vermeden daha önemli olduğunu açıklayınız.
4. Bilim felsefenin yerine geçebilir mi? Niçin?
5. Sanatlar ile filozofun ortak yanları var mıdır? Açıklayınız.

ÜNİTE: II BİLGİ FELSEFESİ

KONULAR:

A. BİLGİ FELSEFESİNİN KONUSU

1. Bilgi Kuramı
 - a. Bilgi Kuramının Temel Kavramları
 - b. Bilgi Kuramının Temel Soruları
2. Mantık

B. Bilgi Kuramının Temel Problemi (Doğru Bilginin imkanı Problemi)

1. Doğru Bilginin İmkansızlığı
2. Doğru Bilginin imkanı
 - a. Rasyonalizm
 - b. Empirizm
 - c. Kritisizm
 - d. Analitik felsefe
 - e. Pozitivizm
 - f. Entüsyonizm
 - g. Pragmatizm
 - h. Fenomenoloji

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 4: Bilgi felsefesinin konusunu kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Bilgi kuramı (Epistemoloji)'nin konusunu açıklama.
2. Bilgi kuramının temel kavramları (gerçek-hakikat, temellendirme-doğru bilgi vb.)'ni sıralama.
3. Günlük yaşamda "gerçek" ile bilgi kuramı açısından "gerçek" ayrımını belirtme.
4. "Temellendirme"nin bilgi kuramı açısından önemini açıklama.
5. "Doğru bilgi"yi bilgi kuramı açısından açıklama.
6. Doğru bilginin ayırıcı özelliklerini sıralama.
7. Doğru bilginin ölçütleri (akıl, deney, fayda, olgu, sezgi, fenomen)'ni açıklama.
8. Bilgi kuramı ile ilgili temel soruları (Bilginin değeri nedir?, Doğru bilgi mümkün müdür?, Doğru bilginin ölçütü nedir? vb.) sıralama.
9. Bilim olarak "Mantık"ın temel özelliklerini açıklama.

AMAÇ 5: Bilgi kuramının temel problemi (Doğru bilginin imkanı problemi)'ni kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Naiv empirizm örneğiyle bilgiye kayıtsız kalma tavrını açıklama.
2. "Doğru bilginin imkanı problemi"nin, "Doğru bilginin imkansızlığı" (Septisizm) ve "Doğru bilginin mümkün olduğu" (Dogmatizm) problemlerini içerdiğini açıklama.

3. Sokrates öncesinde Elealılar ve Demokritosta septisizmi önceleyen görüşleri açıklama.

4. Sofistlerin "Bilginin Değeri" hakkındaki görüşlerini açıklama.

5. Doğru-evrensel-zorunlu bilginin imkansızlığını öne süren felsefi akım (septisizm) temsilcilerinin görüşleriyle açıklama.

6. Descartesden "metodik şüphe"yi açıklama.

AMAÇ 6: Doğru-evrensel-zorunlu bilginin imkanını kabul eder görüşleri kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Doğmatizm (doğru bilginin nesnesine uygun ve mutlak anlamda doğru olduğunu kabul eden yaklaşım)'i açıklama.

2. Rasyonalist filozofların (Platon, Aristo, Farabi, Descartes, Hegel) bu konudaki görüşlerini açıklama.

3. Emprizm'in temsilcileri (J.Locke, D.Hume)'nin bu konudaki görüşlerini açıklama.

4. Kritisizm'in kurucusu Kant'ın bu konudaki görüşleri açıklama.

5. Gazali'nin sezgiciliği önceleyen görüşlerini açıklama.

6. Entüisyonizm'in kurucusu Bergson'un bu konudaki görüşlerini açıklama.

7. Pozitivizm'i sistem haline getiren A.Comte'un konuya ilişkin görüşlerini açıklama.

8. Analitik felsefenin temsilcisi Wittgenstein'in bu konudaki görüşlerini açıklama.

9. Pragmatizm'in temsilcilerinin (W.James, J.Dewey) bu konudaki görüşlerini açıklama.

10. Fenomenolojinin kurucusu Husserl'in bu konudaki görüşlerini açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- "Bilgi Kuramının Problemleri" bölümünde "Genel-geçer doğru bilgi var mıdır? sorusu özellikle vurgulanmalıdır. Sonra, bilgi konusunda naiv emprizmin kayıtsızlık, septisizmin ölçütsüzlük problemini içerdiğini belirtilmelidir. Söz konusu soruya, olumlu cevap verenlerin "Doğru bilginin imkanını kabul edenler" olduğu ifade edilerek açıklık kazandırılmalıdır. Benzer sorular, diğer ünitelerde (örneği Etik'te; "Kişi vicdanı karşısında evrensel ahlak yasası var mıdır?", Estetik'te; "Ortak estetik yargılar var mıdır?" vb.) de ele alınacağı için burada problemin doğru konulması sağlanmalı, diğer konularla paralellik kurulmalıdır.- Konular işlenirken, başlangıçtaki soru (Genel-gereç doğru bilgi var mıdır?) ile verilen cevaplar arasında sürekli olarak ilişki kurulmaya çalışılmalıdır.

- Ölçütün ne olduğu problemi;

- "Akla dayanan bilgi doğru bilgidir."

- "Deneye dayanan bilgi doğru bilgidir"

- "Fayda sağlayan bilgi doğru bilgidir"

- "Olguya dayanan bilgi doğru bilgidir"

- "Sezgiye dayanan bilgi doğru bilgidir"

- "Fenomeni dile getiren bilgi doğru bilgidir."

şeklinde formüle edilen temel önermeler doğrultusunda açıklanmalıdır. Bu önermelerin, aynı zamanda bilginin kaynağı konusundaki temel yaklaşımları ifade ettiği de belirtilmelidir.

TERİMLER

Bilgi	Gerçek	Eleştiri felsefesi	Bilgi kuramı
İnanaç	Dogmatizm	Olguculuk	Transandantel
Temellendirme	Fenomen	Akıl	Paradoks
Doğrulama	Sezgi	Deney	
Doğru	Duyumculuk	Apriori	
		Aposteriori	

DEĞERLENDİRME:

1. Bilgi felsefesinin konusunu belirtiniz.
2. Bilgi teorisi nedir? Temel problemleri nelerdir?
3. Septisizmin temel özelliklerini belirtiniz.
4. Dogmatizmin temel özelliklerini belirtiniz.
5. Rasyonalistlere göre bilgi nasıl oluşur? Açıklayınız.
6. Kritisizmin bilgi anlayışını açıklayınız.
7. Bilginin değeri problemini açıklayınız.
8. Gazali, niçin sezgiciliği önceleyen bir düşünür olarak kabul edilebilir?
9. Pozitivizmin temsilcisini ve bilgi anlayışını açıklayınız.
10. Husserl'e göre bilginin değeri nedir?
11. Doğru bilginin ölçütleri nelerdir? Açıklayınız.

ÜNİTE: III. BİLİM FELSEFESİ

KONULAR :

A. BİLİM FELSEFESİNE GİRİŞ

1. Bilimin Tarih İçinde Gelişimi
2. Bilimin Felsefenin Konusu Oluşu

B. BİLİME FARKLI YAKLAŞIMLAR

1. Ürün Olarak Bilim
2. Etkinlik Olarak Bilim

C. BİLİM FELSEFESİNDE KLASİK GÖRÜŞ VE ELEŞTİRİSİ

1. Bilime Klakisk Görüş Açısından Bakış
 - a. Klasik Görüş Açısından Bilim
 - b. Bilimi Niteleyen Özellikler
 - (1) Bilimsel Bilginin Özellikleri
 - (2) Bilimsel Yöntemin Özellikleri
 - (3) Bilimsel Açıklama-Öndeyinin Özellikleri
 - (4) Bilimsel Kuramın Özellikleri
2. Klasik Görüşe Yapılan Eleştiriler

D. BİLİMİN DEĞERİ

1. Bilimsel Bilginin Diğer Bilgi Türleriyle Tamamlanmasının Gerekliliği
2. Hayatla Bilimsel Bilginin İççeliği

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 7: Bilim ve felsefe arasındaki ilişkiyi kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR:

1. Bilimin tarih içindeki gelişimini özetleme.
2. Bilimin felsefenin konusu haline gelişini açıklama.
3. Bilim ve felsefe arasındaki ilişkiyi açıklama.
4. Bilim ve felsefe arasındaki ilişkinin felsefeyi geliştirme yönünden etkisini yorumlama.
5. Bilim felsefesinin konusunu açıklama.

AMAÇ 8: Farklı bilim yaklaşımlarını kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Bilimi ürün olarak kabul edenlerin (Reichenbach Carnap, Hempel) görüşlerini açıklama.
2. Bilimi etkinlik olarak kabul eden, bilimin tarihsel ve toplumsal bir boyutu olduğunu benimseyenlerin (Kuhn, Toulmin) görüşlerini açıklama.

AMAÇ 9: Bilim felsefesinde klasik görüş ve eleştirisini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Klasik görüş açısından bilimi açıklama.
2. Günümüzde felsefe yapmanın bilim üstüne mantık diliyle düşünmek olduğunu yorumlama.
3. Bilimi niteleyen özellikleri açıklama.
4. Klasik görüşle ilgili eleştirileri yorumlama.
5. Bilimi anlamak için bilim adamları topluluğunun kültür içinde, tarih boyunca yapıp-ettiklerine bakılması gerektiğini yorumlama.

AMAÇ 10: Bilimin değerini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR:

1. Bilimsel bilginin diğer bilgi türleriyle tamamlanması gerektiğinin farkında olma.
2. Hayatta bilimsel bilginin insanı mutlak doğrulara ulaştırıp ulaştırmadığı konusunda yorum yapma.

İŞLENİŞ:

Bu ünite;

- "Bilim bir bilgiler topluluğu mudur?", "Bilimde herşey olup bitmiş midir?", "Bilim statik bir yapıya mı sahiptir?" gibi sorularla bilimin oluşumunu açıklayan klasik yaklaşıma giriş yapılmalıdır.

- "Bilim bir etkinlik, bir süreç midir?", "Bilim adamları topluluğunun bilimdeki rolü nedir?" gibi sorulardan hareketle, bilimin tarihsel ve toplumsal bir boyutu olduğunu öne sürenler (Kuhn, Toulmin) görüşlerine açıklık getirilmelidir.

- Yeniçağda pozitif bilimlerdeki gelişmelerin felsefenin alanını bir ölçüde daralttığı, giderek felsefenin, yalnız bilimlerle ilgili alanları konu almasının yeterli olabileceği düşüncesinin belirip güçlendiği belirtilmelidir. Bunun sonucunda, felsefenin yeni bir alanı olarak bilim felsefinin doğduğu açıklanmalıdır. Bundan sonra, felsefe yapmanın yalnız "Bilim üzerinde düşünmek", "Bilim mantığı yapmak" etkinliğine dönüşmüş olmasının "Felsefeye neler kazandırdığı veya neler kaybettiği", Felsefenin görevinin sadece bilime hizmet etmek olup olmadığı vb." sorulara açıklık kazandırılmalıdır.

- Matematiğin önce doğa bilimlerinin, giderek insan bilimlerinin dili haline geldiği, bu dili kullanmanın, bilim olmanın ölçütlerinden birisi sayıldığı örneklerle açıklanmalıdır.

- Fizik, Kimya ve Astronomideki gelişmelerin, diğer araştırma alanlarında ve felsefede de matematik yönteminin ve dilinin kullanılması sonucunu beraberinde getirdiği belirtilmelidir.

- "Açıklama"nın "doğrulama"nın ve "yanıtlama"nın bilim adamının görevi olduğu, fakat bilim adamının bunlara temellendirmekle ilgilemediği vurgulanarak, bu işi felsefenin üstlendiği açıklanmalıdır.

- Bütün bu bilgiler somut örneklerle öğrenciye kazandırılmaya çalışılmalıdır.

TERİMLER

Bilim	Doğrulama	Toplumsal yasa	Bilimsel
Yöntem	Yanıtlama	Doğa Bilimi	Yaklaşım
Varsayım (Hipotez)	Kuram	Formel Bilim	
Tümevarım	Doğal yasa		
	Bilim yasa	Teknoloji	

DEĞERLENDİRME :

1. Bilim felsefesinin konusu ve işlevi nedir? Açıklayınız.
2. Bilim ve felsefe arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.
3. Klasik yaklaşım açısından bilimi bilim yapan temel özellikler nelerdir? Açıklayınız.
4. Bilimi "bir ürün" olarak kabul etmenin anlamı nedir?
5. Bilimi "bir etkinlik" olarak kabul etmenin anlamı nedir?
6. Bilimsel yasa, doğa yasası ve toplumsal yasa deyimlerini karşılaştırarak açıklayınız.
7. Hipotez-yasa-kuram arasındaki ilişkiyi açıklayınız.
8. Bilim ve teknoloji arasında nasıl bir ilişki bulunmaktadır? Açıklayınız.
9. Bilimin değerini açıklayınız.

ÜNİTE IV. VARLIK FELSEFESİ

KONULAR:

A. VARLIK FELSEFESİNİN KONUSU

1. Bilime Göre Varlık
2. Felsefe Açısından Varlık
 - a. Metafizik-Ontoloji

b. Felsefe Açısından Varlık

B. ONTOLOJİ AÇISINDAN VARLIK

1. "Varlık"ın Var Olup Olmadığı Problemi

- Nihilizm
- Realizm

2. "Varlık"ın Ne Olduğu Problemi

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 11: Varlık felsefesinin konusunu kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Varlık felsefesinin konusunu kavrayabilme.
2. Bilimin nesnel dünyasını incelediğini, nesnelere var olarak kabul ettiğini, varlık probleminin, bilimin değil felsefenin problemi olduğunu açıklama.
3. Bilimin, özellikle mikro-fizikte "varlık" diye tanımladığı "varolan" şeyler (örneğin nötrino, kuvark vb. parçacıklar) ın antolojik açıdan varlığının kabul edildiğini, ancak bunların varlığı ile günlük hayatta karşılaşılan nesnelere varlığı arasındaki farklılığı açıklama.
4. Çeşitli bilim dallarının farklı varlık alanlarını konu olarak aldıklarını açıklama.
5. Felsefenin varlık konusunu ele alışını açıklama.
6. "Metafizik" in olumlu olumsuz anlamlarını belirterek, bunun ne olduğunu açıklama.
7. Metafiziğin varlıkla ilgili temel soruları ("Varlık var mıdır?", "Varlığın kökeni nedir?", "Varlık değişken midir?", "Varlığın ana maddesi nedir?", "Varlık bir midir, çok mudur?", "Evrende düzen var mıdır?", "Evrende özgürlük var mıdır" "Eren sonlu mu sonsuz müdür?", "Evrende gayelilik var mıdır?")'nı sıralama.
8. "Varlık var mıdır?" sorusunun varlık felsefesi açısından önemini açıklama.
9. Varlığın var olduğu kabul edildiğinde, bu varlığın ne türden (idea-made-düşünce-fenomen) bir varlık olduğunu açıklama.
10. Varlık felsefesi ile ilgili temel kavramların (oluş, öz-töz, görünüş-gerçeklik, ruh-beden, zaman-mekan, madde-form) özelliklerini açıklama.

AMAÇ 12: Varlık problemleri ile ilgili temel yaklaşımları kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. "Varlık var mıdır?" sorusuna "yoktur" diyenler Taoculuk, Nihilizm)'in bu konudaki görüşlerini açıklama.
2. Varlığın var olduğunu kabul eden Realizm (Gerçekçilik)'in temel ilkelerini açıklama.
3. Varlığı "oluş" olarak kabul edenler (Herakleios-Whitehead)'in bu konudaki görüşlerini Realizm çerçevesinde açıklama.
4. Varlığın var olduğuna ilişkin görüşleri ana hatlarıyla açıklama.
5. Varlığı "idea" olarak kabul edenler (Platon, Aristo, Farabi, Hegel)'in bu konu ile ilgili görüşlerini açıklama.
6. Varlığı "madde" olarak kabul edenler (Demokrites, Hobbes, La Metrie, Marx)'in bu konuyla ilgili görüşlerini açıklama.

7. Varlığı hem "madde" hem de "düşünce" olarak kabul eden Descartes'in bu konuyla ilgili görüşlerini açıklama.

8. Varlığı "fenomen" olarak kabul eden Husserl'in bu konuyla ilgili görüşlerini açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- Varlık sorununun felsefe ile başladığı örneklerle açıklanmalıdır.

- "Varlık" konusunun felsefenin yanısıra bilimin de konusu olduğu, bilimin "Varlık varlık mıdır yok mudur?" gibi bir soruyu problem olarak ele almadığı belirtilmeli; varlığın var olduğunu bir ön kabul olarak benimsediği vurgulanmalıdır.

- Oysa söz konusu sorunun felsefe tarihi boyunca, bütün filozoflar için önem taşıdığı, onların düşüncelerinde oldukça belirgin bir ilgi, dikkat ve araştırma odağı haline geldiği, giderek çeşitli yaklaşımlara konu olduğu açıklanmalıdır.

- Varlık'ın olup olmadığına ilişkin yaklaşımlar açıklanırken, verilen cevapların "Varlık yoktur", "Varlık oluştur", "Varlık vardır" önermeleriyle formüle edildiği dikkate sunulmalıdır.

- Varlık'ın ne olduğuna ait yaklaşımlar ise, "Varlık ideadır", "Varlık maddedir", "Varlık hem madde hem düşücedir" ve "Varlık fenomendir" önermeleriyle formüle edilerek anlatılmalıdır.

TERİMLER :

Ontoloji	Varoluş	Düalizm
Varlık	Öz	İdeal varlık
Yokluk	Ruh	Mümkün varlık
Oluş	Beden	Zorunlu varlık
Hiçlik	Madde	Diyalektik

Metafizik

DEĞERLENDİRME :

1. Varlık sorunu, neden felsefenin temel konularından birisi durumundadır?
2. Varoluş ve yokoluş varlık felsefesi için neden bir problemdir?
3. Evrende özgürlük var mıdır? Açıklayınız.
4. La Metrie hangi ölçütlere dayanarak maddesel bir varlığın düşünülebileceğini ileri sürer?
5. Diyalektik'in Herakleitos, Platon, Hegel ve Marx'taki anlamlarını karşılaştırınız.
6. Descartes'in dualist yaklaşımını açıklayınız.
7. Husserl'in varlık sorununa ilişkin yaklaşımı, bu konudaki karşıt cevapları aşma çabısının bir ifadesi olarak görülebilir mi? Açıklayınız.

ÜNİTE V. AHLAK FELSEFESİ

KONULAR :

A. AHLAK FELSEFESİNİN KONUSU

1. Felsefe Açısından Ahlak (Etik)
2. Ahlak Felsefesinin Temel Kavramları

3. Ahlak Felsefesinin Temel Soruları

B. ETİK (ETHİK)'İN PROBLEMATİĞİ VE YAKLAŞIMLAR

1. Kişi Vicdanı Karşısında Evrensel ahlak Yasasının Olup Olmadığı

- Evrensel Ahlak Yasasının Varlığını Reddedenler
- Evrensel Ahlak Yasasının Varlığını Kabul Edenler

2. Evrensel Ahlak Yasasını Belirleyen Özellikler

- Subjektif Özellikler
- Objektif Özellikler

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 13: Ahlak felsefesinin konusunu kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

- Ahlak felsefesinin konusunu kavrayabilme.
- Etik'i açıklama.
- Etik'le ilgili temel kavramlar (iyi, kötü, özgürlük, erdem, sorumluluk, vicdan, ahlak yasası, ahlaki karar, ahlaki eylem('i örneklerle açıklama.
- "İnsan ahlaki eylemde bulunurken gerçekten özgür müdür?" "Kişi vicdanı karşısında evrensel ahlak yasası var mıdır?", "Ahlaki eylemin amacı nedir?", "Ahlak yargısının niteliği nedir?" gibi soruların ahlak felsefesinin temel soruları olduğunu açıklama.
- Ahlak felsefesinde, "Ahlaki eylemin amacı nedir?" sorusuna verilen farklı cevaplar (mutluluk, haz, fayda, ödev vb.)'ı sıralama.
- Verilen söz konusu cevapları açıklama.
- Ahlaki eylem açısından özgürlük-sorumluluk ilişkisini açıklama.
- Ahlak yargılarının diğer yargı türlerinden farkını yorumlama.

AMAÇ 14: Evrensel bir ahlak yasasının olup olmadığını kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

- Kişi vicdanı karşısında evrensel bir ahlak yasasının var olmadığını ileri süren görüşler ve düşünürler (Haz ahlakı, Fayda ahlakı, Bencilik, Anarşizm, Nietede, Sartre)'in konuya ilişkin görüşlerini açıklama.
- Kimi düşünürlerin-Platon ve Kant örneğinde olduğu gibi evrensel bir ahlak yasasının var olduğunu öne sürmelerini açıklama.
- Evrensel ahlak yasasının subjektif özelliklerin belirlediğini ileri süren düşünürlerin adlarını sayma.
- Bentham, Mill ve Bergson'un bu konudaki görüşlerini açıklama.
- Evrensel ahlak yasasını objektif özelliklerin belirlediğini kabul eden düşünürlerin adlarını sayma.
- Platon, Farabi, Spinoza ve Kant'ın bu konudaki görüşlerini açıklama.
- Söz konusu ahlak yasasının evrensel dinlere göre temellendirilmesini açıklama.
- Mevlana, Yunus Emre ve Hacı Bektaşî Veli'den hareketle, Tasavvuf düşüncesinde evrensel ahlak yasasının nasıl temellendirildiğini açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- Etik ile ahlakın farkı vurgulanmalıdır.
- Ahlak felsefesinin temel soruları ayrı ayrı açıklanmalı; konuyu, söz konusu sorulara cevap arayışlarının oluşturduğu belirtilmelidir.
- "Kişi vicdanı karşısında evrensel ahlak yasası var mıdır?" "Varsa, bu yasayı ne belirler?" gibi sorular açık olarak konulmalı, cevaplar, sorularla bağlantılı biçimde verilmelidir.
- Kişisel özelliklerin toplumdan bağımsız düşünülmesi, bu açıdan bakıldığında bu özelliklerden söz etmenin kolay olmadığı, ancak bu yasanın kişisel özellikler çerçevesinde belirlendiği ileri sürülüyorsa "subjektif özellikler"den bahsedilebileceği dikkate alınmalıdır.
- Ahlak yargılarının bilim ve din yargılarından farkı vurgulanmalıdır.

TERİMLER

Erdem (Fazilet)	Ahlaki eylem	Etik
Mutluluk	Ahlaki kuram	Hedonizm
İyi	Ahlaki durum	Eudemonia
Kötü		Ödev
Ahlaki emir	Vicdan	Fayda
Moralite (Ahlaklılık)	Amoral (Ahlak dışı)	Antimoral (Ahlaka karşı)

DEĞERLENDİRME :

1. Etik-ahlak farkını belirleyiniz.
2. Ahlaki eylemde özgürlük var mıdır? Varsa bunun kanıtları nelerdir?
3. Özgürlük ile sorumluluk ilişkisini tartışınız.
4. "Genel geçer bir ahlak yasası" yoksa ahlaki davranmanın gereği var mıdır? Tartışınız.
5. Ahlaki yargıyı bilimsel, estetik ve dinsel yargularla karşılaştırınız.

ÜNİTE VI. SİYASET FELSEFESİ

KONULAR :

A. Siyaset Felsefesinin Konusu

1. Siyaset Felsefesinin Temel Kavramları
2. Siyaset Felsefesinin Soruları

B. Siyaset Felsefesinin İki Ana Problemi

2. Karmaşa - Düzen - Ütopya
 - a. Düzenin Gerekliği ve Devlet
 - b. İdeal Düzen Arayışları
 - İdeal Düzenin Olabileceğini Reddedenler
 - İdeal Düzenin Olabileceğini Kabul Edenler
 - c. İdeal Düzeni Belirleyen Ölçütler
 - d. Ütopyalar
2. Birey ve Devlet

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 15: Siyaset Felsefesinin konusunu ve temel kavramlarını kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Siyaset felsefesinin konusunu açıklama.
2. Siyaset felsefesinin birey ve toplum, sivil toplum, devlet, iktidar, yönetim, meşrutiyet, egemenlik, hak, hukuk, yasa, bürokrasi vb. temel kavramlarını tanımlama.
3. Siyaset felsefesini, "Sivil toplumun anlamı nedir?" "İktidar kaynağını nereden alır?", "Meşrutiyetin ölçütü nedir?", "Bireyin temel hakları nelerdir?", "Büroksiden vazgeçilebilir mi?" vb. soruların ışığında yorumlama.

AMAÇ 16: Siyaset felsefesinin iki ana probleminden birisi olan karmaşa-düzen-ütopya probleminin özelliklerini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Düzenin gerekliliğini ve devlet kavramını açıklama.
2. İdeal düzen arayışlarını gruplara ayırma.
3. İdeal düzenin olabileceğini yadsıyan düşünce akımları (Sofistler, Nihilistler)'nin temel özelliklerini açıklama.
4. İdeal düzenin olabileceğini kabul eden anlayışların temel özelliklerini açıklama.
5. İdeal düzenleri belirleyen ölçütler (adalet, eşitlik, özgürlük)'i örneklerle açıklama.
6. Ütopyaları, istenilen toplumların özelliklerini veren ütopyalar ve korku ütopyaları olarak açıklama.

AMAÇ 17: siyaset felsefesinin ikinci ana problemi olan birey ve devlet ilişkisini kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Bireye rağmen devletin gerekliliğini yorumlayarak açıklama.
2. Toplumsal açıdan birey-devlet ilişkisinin önemini açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- "İdeal düzen arayışları" konusunda yalnız sınıflama ve genel açıklamalarla yetinilmelidir. Ancak "ideal düzenleri belirleyen ölçütler" ayrıntıya girilerek açıklanmalıdır.

- Devlet (Platon), Atlantis (Moore), Güneş Ülkesi (Campenalle), El Medinetül-FAzıla (Farabi) gibi ütopyalara, Yeni Dünya (Huxley ve 1984 (Orwell) de korku ütopyalarına örnek verilmelidir.

- Devletin varlığı açıklanırken, bir yandan bireyin diğer yandan devletin vazgeçilmezliği belirtilmelidir.

- Devlet adına olsa bile bireyin temel haklarından vazgeçmesinin beklenmemesi, başka bir deyişle, bireyin ve devletin birbiri adına feda edilmemesi gerektiği, Batı (en çok iki düşünür) ve Doğu (Özellikle Y.Has Hacıp) düşüncesinden örneklerle vurgulanmalıdır.

TERİMLER

Devlet	Egemenlik	Siyasi düzen
Haka	Yasa	Adalet
Hukuk	Özgürlük	Eşitlik
Yurttaş	Hoşgörü	Milli egemenlik
Rejim	Doğal durum	
Uyruk	Katılım	
Birey	Meşruiyet	
Toplum	Bürokrasi	

DEĞERLENDİRME :

1. Devlet doğal bir varlık mıdır yoksa toplum sözleşmesiyle doğmuş yapma bir varlık mıdır? Tartışınız.
2. Sivil toplum nasıl ortaya çıkmıştır? Araştırınız.
3. "Karmaşa", "düzen", "ütopya" nedir? Tartışınız.
4. A.Huxley'in "Yeni Dünya" eserini okuyup tartışınız.
5. "İktidar kime aittir?" sorusu çerçevesinde siyasi rejimleri tartışınız.
6. Devlete rağmen birey olmanın anlamını açıklayınız.
7. Bürokrasi bütün olumsuz yanlarına rağmen nasıl savunulabilir?

ÜNİTE VII. ESTETİK

KONULAR :

A. ESTETİK KONUSU

1. Felsefe Açısından Sanat

a. Sanat

- (1) Taklit
- (2) Yaratma
- (3) Oyun

b. Sanat Eseri

2. Estetiğin Temel Kavramları

- a. "Güzellik" Problemi
- b. Güzellik-Hakikat-İyi-Hoş-Yüce İlişkisi

B. ESTETİĞİN TEMEL SORULARINA YAKLAŞIMLAR

1. Estetik Yargılarının Yapısı

2. Ortak Estetik Yargıların Olup Olmadığı

- a. Bu Yargıların Varlığını Reddedenler
- b. Bu Yargıların Varlığını Kabul Edenler

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 18: Estetik'in konusu bilgisi.

DAVRANIŞLAR:

1. Felsefe açısından sanatı tanımlama.
2. Taklit, yaratma ve oyun olarak sanatın tanımını yazma.

3. Sanat eserinin kapsamını oluşturan unsurlar (sanatçı, sanat eseri, alımlayıcı)'nın tanımını söyleme, yazma.

AMAÇ 19: Estetik'in temel kavramlarını kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Güzellik problemini "güzelin ne olduğu, doğada ve kendiliğinden güzel nedir?" soruları çerçevesinde açıklama.

2. Güzellik, hakikat, hoş, yüce kavramları arasındaki ilişkiyi yorumlama.

AMAÇ 20: Estetik'in temel sorularına ilişkin yaklaşımları kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Estetik yargıların yapısını açıklama.

2. Ortak estetik yargıların var olduğunu reddeden görüşün (Croce) temel özelliklerini yorumlayarak açıklama.

3. Ortak estetik yargıların varlığını kabul eden görüşün (kant) özelliklerini yorumlayarak açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- Estetikle ilgili temel sorular doğru konulmalıdır.

- Sanat ve güzellik kavramları, hem genel boyutlarıyla hem de estetik açısından açıklanmalıdır.

- Sanatta madde-form ilişkisi belirtilmelidir.

- Sanatın, özellikle ütopyalar için araç olarak kullanılmasının, onun gelişimini engellediği, sanat eserinin kendiliğinden bir değer taşıdığı vurgulanmalıdır.

TERİMLER

Estetik	Mimesis	Sanat Eseri	Güzel iyi
Güzel	Poesis	Biçim	
Yüce	Oyun	Estetik Yargı	
Sanat			

DEĞERLENDİRME :

1. Sanat eseri sizce nasıl ortaya çıkar?

2. Doğadaki ve sanattaki güzel arasındaki farkı açıklayınız.

3. Sanat eserinin güzelliği objenin güzelliğine mi bağlıdır?

4. Zenaat ve sanat farkını açıklayınız.

5. Delacroix'nın "Biz romantik olduktan sonradır ki dağlar güzelleşti" sözünü yorumlayınız.

6. Sanatta yaratma ile estetik beğeni arasında ne tür bir bağıntı vardır? Tartışınız.

7. Estetik yargının diğer yargılardan farkını açıklayınız.

ÜNİTE VIII. DİN FELSEFESİ

KONULAR :

A. DİN FELSEFESİNİN KONUSU

1. Dine Felsefi Açıdan Yaklaşım

a. Teoloji ile Din Felsefesinin Farkı

b. Dinin Felsefi Temellendirilmesi.

2. Din Felsefesinin Temel Kavramları

3. Din Felsefesinin Temel Soruları

B. TANRININ VARLIĞINA İLİŞKİN BAZI FARKLI YAKLAŞIMLAR

1. Tanrı'nın Varlığını Kabul Edenler

2. Tanrı'nın Varlığını Reddedenler

3. Tanrı'nın Varlığı veya Yokluğunun Bilinmeyeceğini Öne Sürenler

AMAÇLAR - DAVRANIŞLAR

AMAÇ 21: Din felsefesinin konusunu kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Dine felsefi açıdan yaklaşımın özelliklerini açıklama.

2. Teoloji ile din felsefesinin farkını açıklama.

3. Din felsefesinin temel kavramları (Tanrı, vahiy, peygamber, iman, ibadet, yüce, kutsal vb.)'ni açıklama.

4. Din felsefesinin temel sorunlar (Tanrının varlığı, evrenin yaratılışı vahyin imkanı, ruhun ölümsüzlüğü)'in açıklama.

AMAÇ 22: Tanrının varlığına ilişkin farklı yaklaşımları kavrayabilme.

DAVRANIŞLAR :

1. Tanrının varlığını kabul eden yaklaşımlar (Teizm, Deizm, Monoteizm, Panteizm)'in temel özelliklerini açıklama.

2. Tanrının varlığını yadsıyan Ateizmin özelliklerini açıklama.

3. Tanrının varlığı veya yokluğunun bilinmeyeceğini öne süren Agnostisizmin özelliklerini açıklama.

İŞLENİŞ :

Bu ünite;

- "İman" kavramından hareketle öğrencinin ilgisi din alanında kullanılan temel kavramların değerlendirilmesine başka bir deyişle, dinin felsefi sorgulanmasına çekilmelidir.

- Dini yargıların, bilimsel, ahlaki ve estetik yargılardan farkı açıklanmalıdır.

TERİMLER

Tanrı	Din
Aşkın	Deizm
Vahiy	Teizm
Peygamber	Panteizm
İmam	Antropomorfizm
İbadet	Ateizm
Ayin	Agnostisizm
Kutsal	
Monoteizm	
Kült	Laiklik

DEĞERLENDİRME :

1. Din felsefesinin konusunu açıklayınız.
2. Dini yargıların, bilimsel ahlaki, estetik yargılardan farkını açıklayınız.
3. Teoloji ile din felsefesi arasındaki farkı belirtiniz.
4. Teizm ile deizm arasındaki farkı açıklayınız.
5. İnanma-bilme ilişkisi temelinde ön-felsefe ilişkisini sorgulayınız.
6. Din, yalnız sosyal bir vakaa mıdır? Açıklayınız.